

Krönika

Gaia ger fan i oss

Jag känner inte för att äta kött längre, säger sonen. Kyckling och fisk kanske, men kött? Och ruskar lite på sig. Okej, säger han när invändningen anmäler sig. Kycklingar kanske inte har det så trevligt heller.

Den mest primitiva reaktionen lyckas jag bita huvudet av: Vi sitter på näringspyramidens topp och det är nog säkrast att stanna kvar där om inte kreti och pleti ska börja gnaga på oss. Det är ju inte riktigt. De flesta människor i världen klarar sig på brädddelen av det kött vi trycker i oss.

Den västerländska civilisationen bärs i växande grad av en fisanade skara försöffade fetknoppar som ber om att bli uppätta. Och frosseriet matchas bara av oginheten, nuförtiden låter folk sig kremeras och utströs i havet. Stendött bottensediment, det är vad vi åter skall varda. Vi ska puttra i metan. Och här på

Gotland invigde självaste landshövdingen Lillemor Arvidsson, ingen sylfid hon heller, ännu en länk i den dystopiska MacDonaldskedjan.

För att käket ska räcka måste vi steppa ner en pinne i näringskedjan, armånga undan kossorna och börja beta.

Sen ringer en bekant från England och tycker att jag ska resa över till rävjakten. Han håller med häst. Stollarna i New Labour är nämligen i färd med att driva igenom ett förbud med de ännu värre djurrättsaktivisterna i

ryggen. Blair och gänget som utan att blinka kan bomba Jugoslavien till grus och låta barn och kvinnor svälta sig igenom en smällkall vinter, de förbarmar sig över räven. Det påminner mig om vissa tyska potentater som medan tägen gick ägnade sig åt att befeda falkarna en fristad. För snodde räven lördagsgrylan ur hönsbussen och det hjälpte till att hålla sentimentaliteten på mattan. Nu finns "kycklingfilé" i charken.

Kan den vegetariska vägen handla om att förbereda oss på nya, tvungna kostvanor? Folkökningen tillåter kanske inte betande hjordar. För att käket ska räcka måste vi steppa ner en pinne i näringskedjan, armånga undan kossorna och börja beta. Värmebehandlad soja och kikärter blir husmanskost. Men då ger vi oss definitivt in i samma nisch som övriga kreatur och vad ska vi i sånt fall med dem? Vi tar inte livet av dem, vi kremerar dem först när de självdör och låter dem joina oss i bottensedimentet. Men upphör aveln så upphör å andra sidan också rasen, utöver den handfull exemplar som skickas mellan djurparkerna. Belgian Blue är ingen förlust men alla de andra hyggliga kräken, som hällit landskapet öppet?

Betesmarker finns det som regel gott om. Vi lägger ner jordbruk på löpande band och planterar skog. När furorna vuxit sig höga gör vi äggkartonger av dem. Eller paket till kikärterna. Träd är också människor höll jag på att skriva, men åtminstone levande organismer. Om vi inte får skjuta en räv, varför ska vi då få säga ner ett träd som mot alla odds nått en ålder av femtio år?

Att äta kött väcker ändå obehagskänslor. Jag skulle kunna förstå en rörelse som riktade sig mot det industriella slaktandet, som förutom att skrämna skiten ur djuren får dem att smaka illa. Men det är irrationella föreställningar som styr. Bantning. Varför inte börja röra på sig? Sälar. Varför skulle griskultingen vara mindre älsklig? Och slutligen den vaga känslan av att inte leva i endränd med naturen. När levde naturen någonsin i endränd med oss? Gaia ger fullkomligt fan i oss, det är liksom med den insikten den mänskliga utvecklingen startade. Den rävsom inte inser det blir inte gammal.

IT-samhället kännetecknas av att folk inte har en susning om tillvarons grundvillkor. Däremot skenar moralismen.

2 september 1999
KNUT CARLQVIST

knut@algonet.se

Kolonierna som lekplats

För det industriella massdödanet kände Winston Churchill avsmak, skriver Gunder Andersson. I böckerna återvände han till den tid då kriget ännu var en underbar lek för honom.

Jag kan gott tänka mig att Churchill välkomnade andra världskriget. Dels fick han rätt – han hade länge varnat för Hitler utan att någon lyssnat – dels kunde han på goda grunder räkna med att äntligen få bli premiärminister efter Chamberlains fiasko. Han var ju trots allt gammal officer och stridsman.

Tidernas slakter 2

Winston S Churchill
Min ungdom
Öv: Beatrice Cronstedt
Norstedts, 1989 (1931)

På 1890-talet hade han varit på Kuba som krigskorrespondent och som kavalleriofficer hade han deltagit i strider i Indien och Sudan och senare även i Sydafrika. Fast från början var han krigskorrespondent också där, tillfångatogs av boerna och lyckades fly, efterspanades med en dödsdom hängande över huvudet men klarade sig undan under stor dramatik och blev hjälte hemma i England.

Ätminstone för vissa. Andra retade sig på hans förmåga att ständigt synas och kunna sälja sig själv. Churchill var aldrig riktigt rumsren.

Berg- och dalbana

Knappast någon har haft så dramatiska ups-and-downs i karriären som Winston S Churchill. (S-et, som står för Spencer, började han använda på 1890-talet sedan han debuterat som romanförfattare och han upptäckte en namne, även han författare, i USA). Periodvis från 1908 och in på 1920-talet innehade han alla möjliga ministerposter: handels-, inrikes-, marin-, krigsmateriel-, krigs-, kolonial- och finansposten. Dessemellan var han ute i kylan och skrev böcker.

Om sina krigsäventyr berättade han i böcker allteftersom. Han drog dem en gång till i den klassiska självbiografin *My Early Life* 1930. Då var Churchill en politiskt död man. Ingen räknade med honom längre. Inom torypartiet, dit han återvänt på 1920-talet efter att sedan 1904 ha tillhört liberallerna, ansågs han bråkig, opålitlig och hopplös. En föredrättning som ingen hade lust att lyssna till.

Men Churchill kom tillbaka, likt katten. Samma egenskaper som trots verkligt kritiska lägen gjort att han överlevt sin krigsiska ungdom. Ja, han var faktiskt med i ett krig till: när han hade fått sparken som marinminister 1915 tog han värvning som bataljonschef i första världskriget. Hur många avsuttna ministrar i 40-årsåldern gör ett sådant val? Churchill var en fighter. Han ville lukta kruttrök.

Anorna var storslagna, de sträckte sig till 1600-talet och den legendariske John, hertig av Marl-

THE SOUTH AFRICAN LIGHT HORSE

borough. Hans far Randolph var framstående konservativ parlamentariker. Men för Winston var skoltiden ett helvete och han ansåg sig själv som matteidiot. Han lyckades krängla sig in på den militära banan och klarade med nöd och näppe examen.

Det gick lika trögt i fortsättningen. Han tjuvade sig till att få åka till Kuba, höll på att stryka med men blev ändå fascinerad. Han kunde ha utbrustit "detta skall hädaneftersom bli min musik", om inte repliken redan hade snotts av Karl XII.

Churchill tjuvade sig även till Indien och deltog i den så kallade Malakandexpeditionen, riktad mot upproriska "infödingar" som rest sig mot kolonialmakten. Med sin understatementspäckade stil konstaterar han att "de tre brigaderna... beredde infödingarna stort avbräck genom att driva bort deras boskap till proviant och meja ned deras gröda till foder".

Ungtupp i hetluften

Sedan var det dags att ta itu med den upproriska pathanstammen i Mamunddalen. Där hamnade den unge Winston i hetluften på allvar. Han hörde till en patrull som blev inringad och plötsligt "fick bergväggen liv...ovanför oss syntes blå och vita figurer som hoppade nedför bergväggen från avsats till avsats som apor...Pang! Pang! Pang!...En mängd kulor visslade omkring oss". Reträtten blev kaotisk, de flesta i den styrka Churchill tillhörde bet i gräset.

Den skildringen äger en orhörd konktion. Hollywood plankade den rakt av när filmen "En bengalisk lansiär" spelades in på 1930-talet.

Pathanernas gerillataktik beredde engelsmännen med stödtrupper stora svårigheter. Till slut lyckades man slå ned upprорот genom att "som hämnd lägga dalen öde med eld och svärd... Vi gick systematiskt till väga, tog by efter by och förstörde husen, fylde igen brunerna, sprängde sönder tornen, högg ned de stora, skuggiga träden, brände grödan och slog sön-

Stridstupp.
I sin ungdom stred Winston Churchill i de engelska kolonierna. För honom var kriget en lek, och han skriver själv att ingen räknade med att bli dödad.

der reservoarerna som straff... Infödingarna satt upp i bergen och gav dystert akte på hur deras hem och försörjningsmedel förstördes... Efter fjorton dagar var dalen en ödemark och äran räddad".

Mer krut i Egypten

Efter Indien ville Churchill bege sig till Egypten för att delta i fälttåget mot Sudan och kalifen av Khartoum. (Egypten var då en engelsk koloni). Det fanns en hake: militärbefälhavaren i Kairo Sir Herbert Kitchener vägrade ta emot honom. Med hjälp av sin mor och hennes kontakter i *high places* lyckades han få en kommandering till Kairo direkt från krigsministeriet. Dags för mer kruttrök.

Den här gången höll det på att gå riktigt illa. Under det berömda slaget vid Omdurman, då en underlägsen engelsk styrka betvingade "60 000 välbevapnade, fanatiska dervischer" som Churchill i närstrid under en kavalleri-attack. En särad motståndare stapplade mot honom med höjt spjut. "Jag sköt ned honom på mindre än en yards håll".

Kriget som sport

Winston Churchill hörde till en generation överklassgossar som hade insupit kriget och den fysiska utmaningen med modersmjöken. Ändå var det inte riktigt på riktigt. För den unge Churchill var kriget ett äventyr. Gång på gång återkommer han till hur annorlunda det var på den tiden: "Detta sortens krig var fyllt av fascinerande spänning... Ingen räknade med att bli dödad... För den stora massan som tog del i Englands krig i dessa flydda, sorglösa tider var det endast ett spännande inslag i en härlig sport".

Men så följde första världskriget, där "hela brigader mejades ned av artilleriets och kulsprutornas eld". Inför den sortens krig kände Churchill bara avsky. Det var inte gentlemanmässigt.

GUNDER ANDERSSON